

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ»

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

050040, Алматы қ., Көктем-3, 21-үй
тел.: +7 727 2704591, факс: +7 727 2704655
телекс: 251130 BNK KZ, E-mail: hq@nationalbank.kz

РЕСПУБЛИКАНСКОЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ

«НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

050040, г. Алматы, Коктем-3, дом 21
тел.: +7 727 2704591, факс: +7 727 2704655
телекс: 251130 BNK KZ, E-mail: hq@nationalbank.kz

2020ж.19.05. № 06-2-03/744

Қазақстан Республикасы
Мәжілісінің «Халық
Коммунистері» фракциясы
депутаттары
А.О. Қоңыровқа
Г.А. Баймахановаға
В.Б. Косаревке
М.М. Магеррамовқа
И.В. Смирноваға
Т.Ы. Сыздықовқа

2020 жылғы 22 сәуірдегі № ДЗ-81 сауалға

Құрметті депутаттар!

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі – Ұлттық Банк), Қазақстан Республикасы Мәжілісінің «Халық Коммунистері» фракциясы депутаттарының экономика құрылымында және отандық өнеркәсіпті дамытуда сапалы қозғалыстардың жоқтығы туралы 2020 жылғы 22 сәуірдегі №ДЗ-81 сауалын өз құзыреті шегінде қарап, мыналарды хабарлайды.

Мемлекеттік бағдарламалар, бәрінен бұрын, экономиканың жекелеген салаларын дамытуға, шағын және орта бизнес пен ірі кәсіпкерлікті қаржыландырудың қол жетімділігін арттыруға бағытталған.

Шағын және орта кәсіпкерлікті дамытуға жәрдемдесу мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі басымдық берілген жобаларды кредиттеу тетіктерін, оның ішінде «Қарапайым заттар экономикасы», «Бизнестің жол картасы – 2025» және кәсіпкерлікті қолдаудың басқа да бағдарламаларын («Еңбек» – жұмыспен қамтуды қолдау бағдарламасы, «Даму-өндіріс» – ШОБ-ты қолдау бағдарламасы) әзірледі және бекітті, олардың шеңберінде сыйақы мөлшерлемесінің бір бөлігін субсидиялау және кепілмен қамтамасыз ету жеткіліксіз болған кезде қарыздарға ішінара кепілдік беру түрінде мемлекеттік

қолдау ұсынылады. «Нұрлы Жол» бағдарламасы тиімді және бәсекеге қабілетті көлік инфрақұрылымын құру, транзитті және көлік қызметтерін дамыту арқылы экономикалық өсу және халықтың өмір сүру деңгейін арттыру мақсатында әзірленді. Агроөнеркәсіптік кешеннің (бұдан әрі – АӨК) бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін еңбек өнімділігін 2015 жылы ауыл шаруашылығында жұмыспен қамтылған 1 адамға шаққанда 1,2 млн теңгеден 2021 жылға дейін 3,7 млн теңгеге дейін, сонымен қатар өңделген өнімді 2015 жылы \$945,1 млн-нан 2021 жылы \$2400 млн-ға дейін экспорттау арқылы Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы әзірленді.

АӨК субъектілері үшін кредиттеу қолжетімділігін арттыру мақсатында, екінші деңгейдегі банктер (бұдан әрі – ЕДБ) мен басқа да жеке қаржы ұйымдарын тарту үшін мемлекет «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ арқылы іске асырылатын кредиттер мен лизинг бойынша сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялауды, инвестициялық субсидияларды қамтитын шаралар кешенін іске асыруда. Аталған шаралар кредиттік тәуекелдерді төмендету, қарыз қаражатының қайтарылуын жеделдету арқылы ауылдық кредиттеуді экономикалық тартымдылығын арттырады. АӨК субъектілері үшін кредиттік ресурстардың негізгі көздері холдингінің еншілес компаниялары, ЕДБ, кредиттік серіктестіктер, микроқаржы ұйымдар болып табылады.

ЕДБ-дің мемлекеттік бағдарламаларға қатысуына ауқымды филиалдық желілерінің, тәуекелдерді басқару және бақылау жүйелерінің бар болуы себеп болды. Шағын және орта кәсіпкерлің (бұдан әрі – ШОК) субъектілерінің проблемалары (*меншікті капиталдың төмендігі, инвестициялардан өтімділіктің, кірістіліктің төмен деңгейі және үлкен борыштық жүктеме, кәсіпорындардың макроэкономикалық өзгерістерге бейімділігі*) ШОК тәуекелдерін арта түсіреді және қаржыландыруға кедергі келтіреді. Төлемге қабілетті қарыз алушылардың санын ұлғайту үшін және ШОК-ты дамыту үшін заңның үстемділігі, соттардың болжамдылығы мен әділеттілігі, меншік құқығын қорғау қағидаттары негізінде құрылымдық және институционалды реформаларды тереңдету қажет. Атап айтқанда, заңнаманы оңалту және корпоративтік банкроттық бөлігінде жетілдіру, корпоративтік басқарудың озық тәжірибелерін қолдануды кеңейту және жетілдіру талап етіледі. Бұл нақты сектордың қаржылық тұрақтылығын арттыруға ықпалын тигізеді.

Сонымен қатар ЕДБ үшін бөлшек сауда корпоративтік кредиттеумен салыстырғанда тиімдірек және тәуекелі аз болып қала береді. Бұл ретте, екінші деңгейдегі банктердің экономиканы қосымша тәуекелдерге ұшырамай-ақ кредиттеу мүмкіндігі, көбіне банктік қарыз алуға мүдделі емес төлем төлеуге қабілетті кәсіпорындардың тар шеңберімен шектелген.

Сонымен қатар, ЕДБ тарапынан ауыл шаруашылығын қаржыландырудың өсуі мынадай себептермен тежелуде:

- 1) ауыл шаруашылығындағы салалық тәуекелдердің консервативті бағалануы;
- 2) ауылдық жерлердегі кепілмен қамтамасыз ету өтімділігінің төмен болуы;

3) ұзақ мерзімді қорландыру көздерінің жетіспеуі.

Көптеген елдердің халықаралық тәжірибесі мамандандырылған салалық банктер құрудың тиімсіздігін, аталған институттардың толыққанды бәсекелестік ортада жұмыс істей алмайтындығын және мемлекет тарапынан үнемі қолдаудың қажеттілігін дәлелдейді. Сондай-ақ, Қазақстанда бұрын болған салалық банктер өздерінің төлем жасауға қабілетсіздігін көрсетті. Арнайы қаржы мекемелерін құру тәжірибесі мұндай мекемелердің үлкен тәуекелдерге душар болатындығын көрсетеді. Мәселен, агроөнеркәсіптік кешенді қаржыландыру сондай-ақ оның әртүрлі экологиялық жағдайларға, ұзақ мерзімді өтелімділігіне және т.б. байланысты жоғары тәуекелдермен байланысты. Осылайша, салалық банктің құрылуы бюджет қаражаты есебінен мемлекеттен тұрақты қаржыландыру қажеттілігіне әкелуі мүмкін.

Ұзақ мерзімді болашақта инфляцияның төмен деңгейін және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету банктерге экономиканы ары қарай дамыту үшін ресурстармен қамтамасыз ете отырып, өздерінің қаржылық делдалдық функцияларын тиімді орындауға мүмкіндік береді.

Төраға

Е. Досаев

*Орынд.: Айдана Қожабекова
тел: 8 727 2704 591 (ішкі. 3957)
email: AidanaKozhabekova@nationalbank.kz*

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ»**

**РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ**

050040, Алматы қ., Көктем-3, 21-үй
тел.: +7 727 2704591, факс: +7 727 2704655
телекс: 251130 BNK KZ, E-mail: hq@nationalbank.kz

**РЕСПУБЛИКАНСКОЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ**

**«НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»**

050040, г. Алматы, Коктем-3, дом 21
тел.: +7 727 2704591, факс: +7 727 2704655
телекс: 251130 BNK KZ, E-mail: hq@nationalbank.kz

19.05.2020 г. № 06-2-03/744

**Депутатам Мажилиса
Республики Казахстан
Фракции «Народные
коммунисты»
Конурову А.О.
Баймахановой Г.А.
Косареву В.Б.
Магеррамову М.М.
Смирновой И.В.
Сыздыкову Т.И.**

На № ДЗ-81 от 22 апреля 2020г.

Уважаемые депутаты!

Национальный Банк Республики Казахстан (далее – Национальный Банк), рассмотрев в рамках своей компетенции запрос депутатов Мажилиса Республики Казахстан фракции «Народные коммунисты» №ДЗ-81 от 22.04.2020г. об отсутствии качественных подвижек в структуре экономики и развитии отечественной промышленности, сообщает следующее.

Государственные программы, прежде всего, нацелены на развитие определенных секторов экономики, на повышение доступности финансирования для субъектов малого и среднего бизнеса и крупного предпринимательства.

В целях содействия развитию малого и среднего предпринимательства Правительством Республики Казахстан разработаны и утверждены механизмы кредитования приоритетных проектов, в том числе «Экономика простых вещей», «Дорожная карта бизнеса – 2025» и другие программы поддержки предпринимательства («Енбек» - программа поддержки занятости, «Даму-өндіріс» - программа поддержки МСБ), в рамках которых предоставляется государственная поддержка в виде субсидирования части ставки вознаграждения и частичное гарантирование займов при недостаточности залогового обеспечения. Программа «Нурлы Жол» разработана в целях содействия

экономическому росту и повышению уровня жизни населения страны посредством создания эффективной и конкурентоспособной транспортной инфраструктуры, развития транзита и транспортных услуг. Для повышения конкурентоспособности отрасли агропромышленного комплекса (далее – АПК) разработана Государственная программа развития агропромышленного комплекса Республики Казахстан на 2017 – 2021 годы путем увеличения производительности труда с 1,2 млн тенге на 1 занятого в сельском хозяйстве в 2015 году до 3,7 млн тенге к 2021 году, а также экспорта переработанной продукции с \$945,1 млн в 2015 году до \$2 400 млн в 2021 году.

Для повышения доступности кредитования для субъектов АПК, вовлечения банков второго уровня (далее – БВУ) и других частных финансовых организаций, государством реализуется комплекс мер, включающий в себя субсидирование ставок вознаграждения по кредитам и лизингу, инвестиционные субсидии, реализуемые через АО «Национальный управляющий холдинг «КазАгро». Данные меры повышают экономическую привлекательность сельского кредитования посредством снижения кредитных рисков, ускорения возвратности заемных средств. Основными источниками кредитных ресурсов для субъектов АПК являются дочерние компании холдинга, БВУ, кредитные товарищества, микрофинансовые организации.

Участие БВУ в государственных программах обусловлено широкой филиальной сетью, наличием системы управления рисками и контроля. Проблемы, имеющиеся у субъектов малого и среднего предпринимательства (далее – МСП) (*низкий уровень собственного капитала, ликвидности, доходности от инвестиций и высокую долговую нагрузку, восприимчивость предприятий к макроэкономическим изменениям*), повышают риски МСП и создают барьеры для получения финансирования. Для увеличения количества платежеспособных заемщиков и развития МСП необходимо углубление структурных и институциональных реформ на принципах верховенства закона, предсказуемости и справедливости судов, защиты прав собственности. В частности, требуется улучшение законодательства в части реабилитации и корпоративного банкротства, расширение и улучшение использования передовых практик корпоративного управления. Это будет способствовать улучшению финансовой устойчивости реального сектора.

Вместе с тем, розничный бизнес для БВУ остается более доходным и менее рискованным по сравнению с корпоративным кредитованием. При этом, возможности банков второго уровня по кредитованию экономики без принятия дополнительных рисков ограничены узким кругом платежеспособных предприятий, большинство из которых не заинтересованы в получении банковских займов.

Кроме того, рост финансирования сельского хозяйства со стороны БВУ сдерживается следующими причинами:

- 1) консервативная оценка отраслевых рисков в сельскохозяйственном производстве;
- 2) низкая ликвидность залогового обеспечения в сельской местности;
- 3) нехватка источников долгосрочного фондирования.

Международный опыт многих стран доказывает неэффективность создания специализированных отраслевых банков, неспособность данных институтов функционировать в полноценной конкурентной среде, необходимость постоянной поддержки со стороны государства. Также, отраслевые банки, ранее существовавшие в Казахстане, показали свою несостоятельность. Опыт создания специализированных финансовых учреждений показывает, что такие учреждения несут в себе большие риски. Например, финансирование аграрного сектора также сопряжено с высокими рисками в силу зависимости от различных природных условий, долгой окупаемости и др. Таким образом, создание отраслевого банка может привести к необходимости постоянного фондирования со стороны государства за счет бюджетных средств.

В долгосрочной перспективе обеспечение низкого уровня инфляции и финансовой стабильности позволит банкам эффективно выполнять свои функции финансового посредничества, обеспечивая экономику ресурсами для ее дальнейшего развития.

Председатель

Е. Досаев

*Исп.: Айдана Кожобекова
тел: 8 727 2704 591 (вн. 3957)
email: AidanaKozhabekova@nationalbank.kz*